

בס"ד. שיחת* ליל נר חמישי חנוכה, ה'תשי"ב**.

בלתי מוגה

א. כל מאורע שבעולם הוא בהשגחה פרטית¹, ובפרט מאורע בחיים של בני ישראל, ובפרטי פרטיות נישואין של בן ובת מישראל, שמכיון שתכליתו הוא שיהי' "בנין עדי עד"² לדורי דורות — הרי זה בודאי בהשגח"פ.

ובהתאם לכך — יש לבאר הקשר והשייכות בין תוכן ענין החתונה והזמן שבו חל, שבהשגח"פ הוא בימי החנוכה (בנר החמישי³), וכדלקמן.

ב. במצות הדלקת נרות חנוכה מצינו שגם נשים מחוייבות בה, כדאייתא בגמרא⁴ "נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס".

ושני פרטים בזה:

א) "הגזירה היתה מאד עליהן"⁵, וכלשון הרמב"ם⁶ "פשוט ידם בממונם ובבנותיהם", וכמבואר בפירוש רש"י⁷. (ב) ההצלה מהגזירה נעשתה ע"י אשה⁸.

ומפני זה — אף שמצות נר חנוכה היא מצות עשה שהזמן גרמא, וכל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ממנה⁹ — מחוייבות בה גם הנשים.

סרכ"ג ואילך. וש"נ.

(2) ברכה ג' דברכות נישואין.

(3) ולהעיר, שיום זה הוא שלימות הגאולה (בפעם השני') של כ"ק אדה"ז (בשנת תקס"א). וראה סי' בית רבי ח"א רפי"ט הערה א.

(4) שבת כג, א.

(5) תוד"ה שאף — מגילה ד, א.

(6) ריש הל' חנוכה.

(7) שבת שם (ד"ה היו). וכן בר"ן שם (ד"ה שאף). ועוד.

(8) רש"י, ר"ן ותוס' שם. ועוד. וראה אנציק' תלמודית ערך חנוכה (ע' רמז). וש"נ.

(9) קדושין כט, א.

* נדפסה בהוספות ללקו"ש ח"ל ס"ע 311 ואילך. — בהוצאה זו באו כמה שינויים והוספות ע"פ הרשימה המקורית (בלתי מוגה) שבספריית כ"ק אדמור"ר שליט"א. כן ניתוספו ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

** בעת ה"קבלת פנים" של הרה"ח ד"ר אברהם אבא זעליגזאן — (באולם "שעטאן גארדענס" מנהטן)*.

(1) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך.

* כ"ק אדמור"ר שליט"א נסע אל אולם החתונה במנהטן משך זמן קצר לאחר אמירת השיחה (וחלוקת דמי חנוכה) לתלמידי הישיבה (כנ"ל ע' 227 ואילך) — המו"ל.

[וידוע מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰, שאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, כשהי' צריך לעזוב את ביתו לימי החנוכה, הי' מצווה לזוגתו הרבנית שטערנא שרה נ"ע, שהגם שתשמע ברכת הדלקת נר חנוכה מאחד הגברים, מ"מ תדליק נרות חנוכה בעצמה¹¹].

ג. ויש לבאר טעם הדבר (בפנימיות הענינים) שההצלה דנס חנוכה באה על ידי אשה דוקא (שלכן מחוייבות — כאמור — בהדלקת נר חנוכה).

ובהקדמה¹² — שלכאורה אינו מובן טעם מסירת-נפשם של בני"י במלחמתם נגד היוונים, שהרי, ע"פ דין לא היו בני"י מחוייבים, לכאורה, במס"נ זו, כי, גזירת היוונים היתה¹³ על מצוות שחל עליהן הדין ד"יעבור ואל יהרג"¹⁴.

וגם בנוגע להגזירה על "בנותיהם" (כנ"ל ס"ב), אשר איסור עריות הוא בכלל "יהרג ואל יעבור"¹⁵ — הרי ישנה הסברא ד"אסתר קרקע עולם היתה¹⁶, ועוד זאת, שמדברי רש"י¹⁷ משמע, שגזירה זו היתה מצד "הנאת עצמן"¹⁷, ובמילא חלה ע"ז גם הסברא ד"הנאת¹⁶ עצמן שאני"¹⁸.

ואע"פ שהחילוק האמור בין שאר המצוות (ש"יעבור ואל יהרג") וג' העבירות (ש"יהרג ואל יעבור") אינו אלא שלא בשעת השמד, "אבל¹⁹

ואילך.
 (13) ראה מגילת אנטיוכוס. אוצר מדרשים (איזענשטיין) ע' 190 ואילך.
 (14) סנהדרין עד, א. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה. טושו"ע יו"ד ר"ס קנז.
 (15) סנהדרין וטושו"ע שם. רמב"ם שם ה"ב.
 (16) סנהדרין עד, ב. וראה בפרטיות אנציק' תלמודית ערך גלוי עריות (ס"ע קח ואילך). וש"נ.
 (17) להעיר מכתובות ג, ב ובתוד"ה בתולה שם. ועוד.
 (18) ופשיטא את"ל שבגזירה כגון דא ליכא משום איסור עריות (ראה אנציק' תלמודית שם ע' קי). וש"נ, וכמ"ש בתוספת חדשים למגילת תענית פ"ו (ד"ה ולא הניחו).
 (19) רמב"ם שם ה"ג (מסנהדרין שם, סע"א).

(10) שיחת ליל ש"ק וישב, כו כסלו, שבת חנוכה תש"ו (בסעודה) ס"ז (קונטרס ד"ה ברוך שעשה ניסים להצ"צ קה"ת, ברוקלין תש"א ע' 20). וראה גם שיחת וא"ו תשרי תשל"ה.
 (11) ואף שבנוגע למעשה לא מצינו שהנשים ידליקו נרות חנוכה בעצמן, י"ל הטעם — כי בהדלקת נרות חנוכה ישנם ריבוי פרטים היאך להדליקן, "מימין לשמאל" או "משמאל לימין", וכו"כ דעות בזה (ראה שו"ע או"ח סו"ס תרעו. שו"ת הצ"צ חאו"ח ס"ז סו. ס' דרכי חיים ושלום ס' תתיג בסיומו. אנציק' תלמודית ערך חנוכה (ע' רפז ואילך), וש"נ), ולכן תיקנו שיצאו י"ח במצוה זו ע"י א' הגברים (וראה ספר המנהגים חב"ד ע' 69 עוד טעם להנ"ל).
 (12) בהבא לקמן — ראה גם ד"ה וישב יעקב (לעיל ע' 205). לקו"ש חל"ה ע' 172

בשעת השמד²⁰, והוא שעומד מלך רשע . . ויגזור שמד²⁰ על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצוות, יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצוות, ובפשטות נראה²¹ שדינו של מצב ימי חנוכה הוא כשעת גזירה, הרי עדיין יש מקום לעיון אם בני"י היו חייבים לצאת במלחמה על כך, שהרי, כוונת הדברים שבשעת השמד "יהרג ואל יעבור" על כל המצוות, היא, שאם כופים את האדם לעבור על מצוות התורה, חייב הוא למסור נפשו ולא לעבור; אבל לכאורה אין לומר שיש חיוב לצאת במלחמה נגד המלכות הרשעה לבטל גזירות.

ולפי זה דרוש ביאור והסבר — מדוע יצאו בני"י במלחמה נגד היוונים ומסרו את נפשם באופן שלא היו מחוייבים בו כלל?!
ויש לומר הביאור בזה:

מכיון שבימי חנוכה היתה הגזירה על ענינים הקשורים עם "טהרת המשפחה" (כנ"ל ס"ב²²), דבר הנוגע לקדושת האומה, ובזה תלוי גם קדושת עם ישראל במשך כל הדורות הבאים לאח"ז — לכך לא התחשבו בני"י כלל אם חייבים הם למסור את נפשם או לאו, אלא יצאו למלחמה במס"נ שלמעלה מטעם ודעת, כדי לשמור ולהבטיח את קדושת האומה.

וענין זה נפעל ע"י נשי ישראל שבדור ההוא:

נוסף לכך שגם הנשים עצמן לחמו נגד היוונים באופן דמס"נ שלא היו מחוייבים בה (כמו האנשים), הרי, נשי ישראל הן הן שעוררו ופעלו על האנשים להתעורר בהרגש דמס"נ שלמעלה מטו"ד, ולצאת במלחמה גלוי נגד היוונים²³.

וכיון שהעבודה המיוחדת דמס"נ שמצינו בימי חנוכה (מס"נ שלמעלה מטו"ד) — נתעוררה ובאה ע"י נשי ישראל, לכך זכו שגם נט ההצלה באה על ידן דוקא.

ד. ויש לומר, דכיון שהקב"ה משלם לישראל "מדה כנגד מדה"²⁴

ואילך. יוצר לשבת ראשון של חנוכה.
(23) ראה יוצר ושאלות שבהערה
הקודמת (ס"ע קפז ואילך). וש"נ. אוצר
מדרשים ע' 190. ע' 192. ולהעיר מפסקי
ריא"ז שבת פ"ב הל' חנוכה אות טו.
(24) שבת קה, ב. סנהדרין צ, סע"א. וראה
סוטה ת, ב ואילך.

(20) לפנינו ברמב"ם "גזירה" במקום
"שמד". אבל בכ"י התימנים ועוד "שמד".
(21) ראה רמב"ם שבהערה 6.
(22) ועד"ז היו אז כמה גזירות אחרות על
טהרת המשפחה — ראה שאלות (הוצאת
מירסקי, ירושלים תשכ"א) שאילתא כז (ריש
ע' קפה. ע' קפז). וש"נ (ב"באורים והערות").
אוצר מדרשים (שבהערה 13) ע' 189. ע' 192

— לכן, כשם שעבודתם של ישראל בזמן ההוא היתה באופן דמס"נ — שלמעלה מטו"ד, גם השכר שניתן להם מאת הקב"ה (בשביל עבודתם) הי' למעלה מטו"ד.

ושני פרטים בזה: (א) נצחון המלחמה נגד היוונים — שהי' נצחון שלמעלה מן הטבע. (ב) נס מציאת פך השמן הטהור, ועוד ועיקר הנס שלאח"ז — שאף ש"לא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים"²⁵.

ויובן זה בהקדם²⁶: לכאורה מדוע הוצרכו ישראל לנס דמציאת פך שמן טהור, ושהשמן ידלק במשך שמונה ימים — הרי "טומאה הותרה (או דחוי") בצבור"²⁷, וא"כ הי' מותר להם להדליק את המנורה גם בשמן טמא?

והביאור בזה — שהקב"ה שילם לבניי "מדה כנגד מדה", ומכיון שהם מסרו נפשם באופן דלפנים ולמעלה משורת הדין, שילם להם הקב"ה בנס דמציאת הפך של שמן טהור והדלקתו במשך שמונה ימים, שהוא גם למעלה משורת הדין (כיון שע"פ דין היו מותרים, כאמור, להדליק בשמן טמא)²⁸.

ה. ומזה לימוד והוראה לכאו"א מישראל:

בדבר הנוגע לקדושת האומה אין לעשות אך ורק מה שמותר (וצריך) משורת הדין, אלא צריכים להתחזק ולהתאמץ ללכת במסירת נפש למעלה מטעם ודעת, לפנים משורת הדין, והקב"ה משלם מדה כנגד מדה, שאף בענינים שיכולים להסתפק במדה מסויימת, נותן הקב"ה בשפע רב — בגשמיות ועד"ז ברוחניות.

ומכאן לימוד והוראה גם בנוגע לענין הנישואין — שהרי, בנין בית בישראל ("בנין עדי עד"), על יסוד הטהרה והקדושה, נוגע לקדושת האומה.

ולהוסיף, דכשם שבימי החנוכה נפעל ענין זה במיוחד ע"י עבודת המס"נ של נשי ישראל (כנ"ל ס"ג) — כך הוא גם במשך כל הדורות,

(אג"ק ח"ה ס"ע צו ואילך. ע' קו ואילך).

(27) פסחים עז, א. פ, סע"א. וש"נ.

(28) בהמשך הדברים הזכיר כ"ק אדמו"ר

שליט"א, שנרות חנוכה ענינם להאיר את החושך.

(25) שבת כא, ב ובמאירי שם. וראה ד"ה

ואתה ברחמיך הרבים כו' תשמ"ח ס"ב (תו"מ סה"מ כסלו ע' קפז) ואילך.

(26) בהבא לקמן — ראה פני יהושע לשבת שם. ועוד. וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 488 ואילך. מכתב כ"ו וכ"ח כסלו שנה זו

כנראה במוחש, שעיקר הנהגת הבית (וכל השייך אליו) נקבעת ע"י האשה דוקא²⁹.

הוא.
 אח"כ הזכיר הנ"ל אודות הנאמר לעיל ע"ד
 ההוראה דמס"נ — ואמר כ"ק אדמו"ר
 שליט"א: צריכים לדבר ע"ד מסירת-נפש,
 ובפרט באמריקה*.
 בהמשך שיחתם הפטיר הרב הנ"ל שאינו
 שייך ללימוד חלק הנסתר שבתורה. ואמר כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: הסיבה לכך שחלק זה
 בתורה מכונה בשם "נסתור" (שבגלל זה
 קיימת מניעה על לימודו) היא בגללכם, כי,
 באם הייתם מסכימים ללמוד אותו, הרי גם
 חלק ה"נסתור" שבתורה הי' נעשה "נגלה"!

(* ראה גם סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 126.
 ובכ"מ.)

29) אחד הרבנים שהי' נוכח שם העיר,
 אשר מכיון שהענין שדיבר כ"ק אדמו"ר
 שליט"א הוא ע"ד הנגלה, הרי גם אלה מאתנו
 שאינם מתעסקים בלימוד פנימיות התורה
 יכולים להבין את הביאור. ואמר כ"ק אדמו"ר
 שליט"א:

ידוע ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"
 (זח"ב קסא, ריש ע"ב), ולכן, כשם
 שבעולמות ("עלמא") ישנו סדר השתלשלות
 של ריבוי דרגות, כך הוא גם בנוגע לתורה
 ("אורייתא"). ומזה מובן, שגם הענינים
 וההסברים של תורת החסידות (פנימיות
 התורה) ששרשם למעלה מעלה, נמשכים
 ומשתלשלים בכו"כ מדריגות עד שמתלבשים
 גם באותיות פשוטות, אבל, תוכן הענין אחד